

Nieuwsbrief

Vlinderwerkgroep Drenthe 26e jaargang no. 1 - voorjaar 2016

Van de bestuurstafel

Minko van der Veen

De ziekte en het overlijden van ons bestuurslid en "man van het eerste uur", Jelle de Vries, heeft ons binnen het bestuur de afgelopen maanden het meest bezig gehouden. En nog wordt bij elk overleg zijn gemis door ons allen gevoeld. In deze Nieuwsbrief vindt u de tekst die onze voorzitter Ate Dijkstra bij het afscheid van Jelle op 16 december in de Boskamp in Assen namens onze werkgroep heeft uitgesproken.

Geen enkel overleg verliep ook zonder dat we uitgebreid met elkaar spraken over de vorderingen van de nieuwe vlinderatlas, ook al gebeurt het echte werk binnen de hiervoor speciaal ingestelde Atlasgroep. We hebben ondertussen goed zicht gekregen op hoe de atlas eruit zal gaan zien en wat, bij benadering, de kosten zullen zijn. De subsidieaanvragen zijn in volle voorbereiding en we hebben goede hoop dat we de aanschafprijs laag kunnen houden. Dat kan mede omdat we, met uitzondering van het drukken, verder alles zelf verzorgen. Op de komende voorjaarsbijeenkomst zullen we jullie zeker enthousiast kunnen maken door alvast een tipje van de (atlas)sluier op te lichten!

Net als voorgaande jaren heeft de provincie Drenthe onze Vlinderwerkgroep ook voor 2016 een waardeeringssubsidie toegekend van € 500,-. De aanvraag hiervoor is verzorgd door de Werkgroep Florakartering Drenthe (WFD), die daarbij ook namens de Paddenstoelenwerkgroep Drenthe (PWD) een subsidieverzoek heeft ingediend. Met deze bijdrage kunnen we onze organisatie draaiende houden en ook nog een beetje sparen voor de atlas.

We zouden natuurlijk eens heerlijk achterover kunnen leunen en een jaartje overslaan met het inventariseren van dagvlinders. Maar om ontwenningverschijnselen voor te zijn dachten we daar toch niet verstandig aan te doen. In deze Nieuwsbrief legt Ru Bijlsma daarom een aantal mogelijke vormen van inventariseren aan jullie voor. Op de voorjaarsbijeenkomst hopen we hierover uitgebreid met jullie van gedachten te wisselen.

Tenslotte wil ik jullie aandacht vragen voor een probleem dat zich binnen ons bestuur regelmatig doet voelen: we moeten het werk met te weinig mensen

doen. Versterking binnen het bestuur is daarom meer dan welkom.

Ik doe dan ook op iedereen een beroep om eens na te denken of je ons bestuur zou willen komen versterken. Wat zal je taak kunnen inhouden? We komen in principe eens per maand bij elkaar, behalve in de zomermaanden juni t/m augustus. Omdat meestal ook de decembervergadering vervalt, blijven er acht bijeenkomsten per jaar over. Die zijn tot nog toe steeds op het Provinciehuis in Assen, overdag, maar daarvan kan natuurlijk worden afgeweken wanneer dat beter voor je zou uitkomen. Wat wordt er van je verwacht? Heel algemeen: meedenken en helpen richting geven aan de manieren waarop we de vlinderstand in Drenthe het best 'in de gaten' kunnen houden en verbeteren. Af en toe een artikeltje schrijven voor onze Nieuwsbrief en/of het verzorgen van een presentatie op voor- of najaarsbijeenkomst, zou ook heel fijn zijn. Als je deze uitdaging aan wilt gaan, neem dan contact op met een van onze bestuursleden. Meer dan welkom!

Wens jullie allen een goed en ontspannen vlinderseizoen.

Inhoudsopgave:

- 1 - Van de bestuurstafel
Minko van der Veen
- 2 - In Memoriam - Jelle de Vries
- 3 - Bijzonder in de Onlanden
Wim van Boekel
- 4 - Aardbeivlinders op het Dwingelderveld 2015
Wilfred Alblas en Joost Uittenbogaard
- 5 - Vlinders waarnemen in 2016 en daarna - volgens welke methode kunnen we dat doen?
Ru Bijlsma
- 8 - Aankondiging voorjaarsbijeenkomst

In memoriam Jelle de Vries (1942 - 2015)

Ate Dijkstra

Op 9 december 2015 is Jelle de Vries, één van de grondleggers en steunpilaren van de Vlinderwerkgroep, overleden. Eind vorig jaar was het duidelijk dat het met de gezondheid van Jelle niet goed ging. Zijn afwezigheid op de herfstbijeenkomst sprak boekdelen. Hij had nog nooit een bijeenkomst van de Vlinderwerkgroep gemist. Dat zijn gezondheid zo snel achteruit zou gaan heeft ons verrast. Zijn overlijden kwam dan ook hard aan en doet pijn.

Jelle's passie voor vlinders is bekend. In 1988 werd in Drenthe begonnen met de voorbereidingen voor het Nationaal Vlinderjaar het

jaar daarop. Onder het motto "Vlindervriendelijk Drenthe" werd een samenwerkingsverband gevormd waarvan Jelle, namens het Veldstudiecentrum Orvelte, ook deel uitmaakte.

Na alle activiteiten van het Vlinderjaar besloot een klein groepje vlindervrienden de werkzaamheden van het samenwerkingsverband voort te zetten onder de naam "Werkgroep Vlinders Drenthe".

Er werd een soort bestuur gevormd bestaande uit vier personen, Jelle was een van hen. Zij organiseerden bijeenkomsten, maakten een nieuwsbrief en zetten inventarisatieactiviteiten op om de kennis over de Drentse dagvlinders te vergroten en te verspreiden. Jelle hield zich onder andere bezig met het schrijven van artikelen voor de nieuwsbrief en regelde een locatie voor de bijeenkomsten. In die jaren was dat de Westerburcht in Westerbork. Verder zette hij

zich ook in voor vlindervriendelijk wegbermbeheer, gaf hij voorlichting en hield hij lezingen.

In 1991 begon het inventariseren van dagvlinders per kilometerhok. Het plan was om de resultaten in boekvorm uit te brengen. Hiervoor was een wat officiële status nodig en werd op 5 december 2000 de "Stichting Vlinderwerkgroep Drenthe" opgericht, met Willeke Ketelaar als voorzitter en Jelle als secretaris. Ondertussen was hard gewerkt aan deze verspreidingsatlas van dagvlinders in Drenthe. In die tijd kwamen veel gegevens nog binnen op kladbrieven. Andere stonden

in notitieboekjes of in verslagen. Om die gegevens automatisch te kunnen verwerken moesten ze worden overgebracht op standaardformulieren. Dat was een waar monnikenwerk. Een belangrijk deel van dat werk is verricht door Jelle. Ook bij het verder tot stand komen van de verspreidingsatlas speelde Jelle een belangrijke rol.

Al die activiteiten op vlindergebied bleven niet onopgemerkt. In 1998 kreeg Jelle "De Gouden Vlinder". "De Gouden Vlinder" is een onderscheiding van de landelijke Vlinderstichting, uitgereikt aan mensen of organisaties die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt op vlindergebied. In 2003 verscheen de "Atlas van de Drentse dagvlinders". Ook na het verschijnen van de Atlas bleef Jelle actief voor de

Drentse vlinders. Hij bleef lid van het bestuur, hield lezingen, schreef artikelen voor de Nieuwsbrief en regelde de locaties voor de bijeenkomsten. Op die bijeenkomsten waren zijn overzichten wat betreft het wel en wee van de Drentse dagvlinders in een bepaald jaar een vast onderdeel. Die overzichten werden niet geïllustreerd met een flitsende PowerPointpresentatie maar met inmiddels klassieke dia's. Ook was hij organisator van de befaamde verlotingen tijdens deze bijeenkomsten. Zijn rustige, warme, respectvolle en betrokken manier van omgang met mensen maakte hem tot een vraagbaak en aanspreekpunt voor velen. Jelle was, zeker in de beginjaren van de Vlinderwerkgroep, een van de weinigen die zich bezighield met nachtvlinders.

Die groep is, mede dankzij hem, inmiddels duidelijk groter geworden. Daarnaast was hij organisator of medeorganisator van de jaarlijkse tellingen van de Aardbeivlinder en de Zilveren maan. In samenwerking met Landschapsbeheer Drenthe voerde hij allerlei beheersmaatregelen uit ten behoeve van het Gentiaanblauwtje of organiseerde die. Door het jaarlijks tellen van het aantal afgezette eitjes en bloeiende gentianen werden de resultaten van die inspanningen gevolgd. Door die werkzaamheden had hij ook de nodige contacten met de terreinbeheerders en met "De

foto: Pauline Arends

Vlinderstichting'.

Al die activiteiten overziende realiseren wij ons welk gat Jelle achterlaat, niet alleen als vlinderliefhebber, maar vooral ook als mens.

In 2007 gingen ook de inventarisaties ten behoeve van een nieuwe verspreidingsatlas Dagvlinders in Drenthe van start. Jelle begon, zeker de laatste jaren steeds meer te worstelen met zijn gezondheid. De afgelopen herfst beantwoordde hij de vraag of hij nog veel kilometerhokken in zijn omgeving had geïnventariseerd, ontkennend. Het lopen gaf te veel problemen.

In een van de eerste Nieuwsbrieven, die van 1991, schreef Jelle een artikeltje over een vrolijke voorjaarsvlinder namelijk het Oranjetipje. Zijn laatste artikel, in de herfstnieuwsbrief 2015, gaat over de Doodshoofdvlinder. Het is net of hij alles had voorzien. Het leven trekt voorbij.

Vlak voor het verschijnen van deze Nieuwsbrief, op 28 maart, bereikte ons het droeve bericht dat ook Jelle's vrouw Jannie is overleden. Zij gaf Jelle altijd alle ruimte om achter 'zijn' vlinders aan te gaan. We wensen Karin, Rob en familie heel veel sterkte toe in deze verdrietige en zware tijd.

Jelle en ook Jannie, bedankt voor alles. Wij zullen jullie missen.

Het bestuur en de vrijwilligers van de Vlinderwerkgroep Drenthe

Bijzonder in De Onlanden

Wim van Boekel, WetlandWacht
Leekstermeergebied

Braakballen van roofvogels en uilen bevatten de onverteerde resten van hun prooien. Dat is algemeen bekend. In de grote hoeveelheden braakballen die ik jaarlijks uitpluis kom ik dan ook voornamelijk haren, botjes, veren en af en toe een grasspriet tegen. Maar ik word ook regelmatig geconfronteerd met andere inhoud. 'Onverteerbaar' is immers een relatief begrip. Wat de een uitbraakt, is voor de ander een feestmaal. Daar komt bij dat een uil of roofvogel lang niet altijd de gegeten prooi helemaal verteerd, waardoor er soms nog veel eetbaars te halen valt in een braakbal. Ik zal u de onsmakelijke plaatjes van halfverteerde muizen besparen, maar me concentreren op de organismen

die gebruik maken van de, voor vogels, onverteerbare delen in braakballen.

Voorals braakballen wat langer en in grotere aantallen ergens liggen, kunnen ze ontdekt worden door verschillende insectensoorten. Een aantal motjes, behorend bij de groep van de zogenaamde microvlinders, heeft zich gespecialiseerd in het verteren van haren. Niet voor niets probeerden onze ouders vroeger met mottenballen hun wollen truien en dure bontjassen te beschermen. En ook wollen tapijten moesten het ontgelden. De ooit gevreesde Tapijtmot heet tegenwoordig Roomtipje en is (dankzij de mottenballen?) nogal zeldzaam geworden. Maar in braakbalpartijen kom ik hem met enige regelmaat tegen, ook in De Onlanden. De huidige Nederlandse naam dankt hij aan zijn kenmerkende uiterlijk. Overigens is het niet de mot zelf, maar zijn het de rupsen die in de braakballen leven en zich tegoed doen aan de haren van muizen. Als een zak met verzamelde braakballen wat langer blijft staan voor ik aan uitpluizen toekom, komen soms ineens allemaal motjes tevoorschijn uit het materiaal. De warmte in huis, of de benauwde atmosfeer in de zak, zetten blijkbaar de metamorfose van rups naar mot in gang. In dergelijke gevallen is het raadzaam de zak buitenshuis te openen. De motjes zijn geen geweldige vliegers, maar als ze allemaal

links: Roomtipje (*Trichophaga tapetzella*)
foto: microlepidoptera.nl

rechts: Kijkgaatje (*Monopis laevigella*)
foto: T.Muus-microlepidoptera.nl

tegelijk uit de zak komen is de kans op vraatzuchtig ongedierte in huis toch wel erg groot. De zak een tijdje in de vriezer leggen helpt ook heel goed.

Een andere microvlindersoort die ik tegen kom in de braakballen is het Kijkgaatje. Deze soort dankt zijn naam waarschijnlijk aan de opvallende stip op de rug. Daarnaast zijn er nog minder makkelijk te determineren micro's die in de braakballen huizen. Ook meelwormlarven leven graag in kerkuilkasten met oud, droog braakbalmateriaal.

Braakballen die in de natuur liggen zijn meestal natter en trekken weer andere liefhebbers aan, zoals maden van vliegen of larven van aaskevers. Ook kruipen er wel eens wormen doorheen. In strenge winters heb ik gezien dat Zwarte kraaien de braakballen van uilen uit elkaar trokken, op zoek naar onverteerde stukjes muis. Ik was daar niet blij mee, want aan die

braakballen had ik niets meer voor mijn onderzoek. De meest bijzondere verteerder van braakballen die ik tot nu toe tegengekomen ben is een paddenstoel. Deze vond ik op een braakbal van een Sperwer, die dus geen haar maar veren bevatte. De braakbal lag duidelijk al lange tijd onder een paaltje en was daar ontdekt door de Vogelveerzwam. Dit onopvallende paddenstoeltje is, zoals de naam al zegt, te vinden op vogelveren. Hij staat te boek als 'vrij algemeen', maar in De Onlanden is het toch een bijzondere vondst.

Aardbeivlinders op het Dwingelderveld 2015

Wilfred Alblas en Joost Uittenbogaard

Ieder jaar worden aardbeivlinders (*Pyrgus malvae*) gemeld van de noordzijde van het Dwingelderveld. De aantallen zijn doorgaans laag, en de waarnemingen beperken zich tot de smalle strook langs de noordrand van de heide. De vraag is of de aardbeivlinders zich tot deze zone beperken, of dat ze vooral hier gezien worden omdat de waarnemers hier gaan kijken. De plek is immers goed bereikbaar, er lopen volop fietswandel en zandpaden, en de plek is bij vlindersaars goed bekend. Zouden de aardbeivlinders in werkelijkheid een ruimere verspreiding kennen?

Uit vegetatiekarteringen is bekend dat in elk geval de waardplant tormentil een ruimere verspreiding kent. De aardbeivlinder heeft echter een vrij lage trefkans. Hij is klein en heeft een korte vliegtijd in een periode (eerste helft mei) waarin nog niet veel vlindersaars volop het veld in gaan.

Zonnende aardbeivlinder (foto Joost Uittenbogaard)

Alle reden dus om ook buiten de noordrand een kijkje te nemen. Op verzoek van boswachter Ronald Popken nam een groepje vrijwillige vlindersaars de uitda-

ging aan om het Dwingelderveld van extra stippen op de verspreidingskaart te voorzien.

Het zat niet mee. Op de afgesproken dag (14 mei) bleef de zon tegen de weersvoorspellingen in geheel achter de wolken verborgen. De gehele dag werd het Dwingelderveld wel afgefietst, maar we zagen slechts twee dagvlinders (en een draaihals, maar dat is een vogel). Wel werd deze dag benut om na te gaan waar zich goede vliegplekken zouden kunnen bevinden door de locaties met tormentil volgens de vegetatiekartering 2006 te bezoeken. Hierbij bleek dat op veel plekken de tormentil inmiddels niet meer of erg schaars voorkwam. Sowieso was er erg weinig nectar: zouden vlinders in de dorre heide met pijpenstro iets te zoeken hebben? De Benderse Berg zag er op het eerste gezicht wel goed uit.

Vrijwilligers in het veld op de bewolkte 14de mei (foto Joost Uittenbogaard)

Op 15 mei zijn Joost Uittenbogaard en Wilfred Alblas nogmaals naar het veld gegaan. Wederom was het bewolkter dan voorspeld, maar rond twaalf kwam de zon er dan toch door. Het woei flink, wat op het open Dwingelderveld tot vrij ongunstige vliegcondities leidde.

Bosje achter de Davidshoeve (foto Joost Uittenbogaard)

Als eerste plek werd de voormalige ontginning ten zuiden van de Davidshoeve afgezocht. Hier stond tormentil verspreid, maar in lage dichtheden. Gelukkig

was er wel één aardbeivlinder te zien, in de luwte van het bosje. Een nieuwe locatie dus! Bij de inventarisatie van gentiaanblauwtjes in de zomer van 2015 bleek deze locatie overigens zeer rijk aan tormentil te zijn.

Vervolgens hebben we de noordrand van het veld afgestruind. Hier werden op verschillende plekken aardbeivlinders gezien. Ze vliegen hier vooral op de afgeplagde stroken.

Op de Benderse Berg was het ook prijs. Hier bevindt zich een plagstrook, waarop drie aardbeivlinders vlogen. Ook op een tweede locatie waren aardbeivlinders aanwezig. Hier is een greppel dichtgeschoven door het afplaggen van de oevers waarop de tormentil het goed doet.

Verrassend was dat er ook aardbeivlinders vlogen in een stuk gewoon grasland. Hier bloeide veel hondsdraf, en kennelijk was dit een geschikte nectarbron.

Tenslotte hebben we nog rond het Smitsveen gekeken, en in de bermen van het fietspad nabij de radiotelescoop en de berm van de Hoogeveense Dijk. Hier konden we geen aardbeivlinders vinden.

Door deze inventarisatie is de aardbeivlinder nu in drie nieuwe kilometerhokken gemeld. In totaal zagen we 19 exemplaren. Jelle de Vries meldde op 15 mei op deze zelfde dag ook nog zeven exemplaren van een andere locatie op het Dwingelderveld. Een totaal van 26 aardbeivlinders op één dag op het Dwingelderveld is waarschijnlijk een record. De populatie op het Dwingelderveld is klein, maar zowel in aantal als in verspreiding dus groter dan eerder bekend.

Aardbeivlinder foeragerend op hondsdraf (foto Joost Uittenbogaard)

Vlinders waarnemen in 2016 en daarna – volgens welke methoden kunnen we dat doen?

Ru Bijlsma

Aanleiding

Het bestuur van de Vlinderwerkgroep heeft gedachten uitgewisseld over de wijze waarop we de komende jaren dag- en nachtvlinders zouden kunnen inventariseren. Deze gedachten willen wij graag met u delen en in de voorjaarsbijeenkomst bespreken.

De aanleiding is dat het veldwerk voor vlinderonderzoek in 2015 is afgerond. De verzamelde gegevens worden gebruikt voor de nieuw te maken vlinderatlas Drenthe.

De vraag is nu hoe wij verder kunnen gaan met inventariseren. Kijkend naar trends van soorten is een aantal problemen waar te nemen. Zo doen sommige zandoogjes het voor ons gevoel minder positief.

Oranje zandoogje (foto Minko van der Veen)

En er zijn alarmerende verhalen over de vlinders van graslanden en akkers in Nederland (Vlinderstichting 2015). Hoe kom je erachter hoe het met de vlindersoorten in Drenthe gaat? En hoe kan je dat staven met goede gegevens?

Op dit moment gebruiken de meewerkende vlinderaars allerlei methoden voor het inventariseren. Sommigen lopen een vaste route, anderen tellen vlak dekkend één of enkele locaties, anderen bezoeken enkele biotopen in natuurgebieden, bijvoorbeeld het hoogveen, en weer anderen gaan op het juiste moment in het jaar op zoek naar minder algemene soorten, bijvoorbeeld eiken- en sleedoornpage of veenvlinders.

Van een waarneming wordt in ieder geval de locatie, datum, soort en aantal genoteerd. Omdat de gege-

Eikenpage (foto Minko van der Veen)

vens nu met alle moderne middelen via verschillende routes binnenkomen, is het maken van een actueel en betrouwbaar overzicht van waargenomen soorten en aantallen desondanks lastig. Maar dat is een ander aandachtspunt waar ik nu niet op inga.

Bruikbare methoden voor het inventariseren zijn bijvoorbeeld:

Trajecten in een kilometerhok

In Drenthe worden maar heel weinig vaste monitoringsroutes voor vlinders gelopen. En deze liggen bovendien meestal in natuurgebieden. Als we willen onderzoeken of de grasland- en akkervlinders het in Drenthe ook slecht doen, is het nodig om in één of meer kilometerhokken enkele bermen in agrarisch gebied te selecteren en deze periodiek langs te lopen. Van elke ronde worden datum, soorten en aantallen genoteerd. Begin- en eindpunt van het traject en zo mogelijk ook het gevoerde beheer worden vastgelegd. Door meerdere keren per jaar op een vaste wijze te tellen, en dat jaarlijks te herhalen, wordt een gegevensreeks opgebouwd waarmee de trend van waargenomen vlindersoorten in de bermen in agrarisch gebied is te bepalen.

Biotopen-methode

In een gebied bij jou in de buurt kun je de voor vlinders meest geschikte biotopen op een kaart markeren. Het kunnen plekken zijn waar veel vlindersoorten aangetroffen worden of waar je bijzondere soorten aantreft. Door deze delen jaarlijks te inventariseren en per bezoek locatie, datum, soort en aantal te vermelden, wordt een beeld verkregen van dat terreingedeelte en de populatie-ontwikkeling. Als zo'n locatie bij voorkeur ook nog in één van de 8 kilometerhokken ligt conform de gouden-grid methode (zie verder), is een systematische inbreng in een provincie-dekkend onderzoek gewaarborgd.

Methode 18 karakteristieke vlindersoorten in Drenthe

Voor Drenthe zijn 18 dagvlinders als karakteristiek aangemerkt (Van der Veen 2014). De meest bijzondere en kritische soorten zoals de veenvlinders en het gentiaanblauwtje zijn hierin niet meegenomen. In figuur 1 zijn de 18 soorten aangegeven, en ook hoe het met deze 18 soorten gaat (ijkpunt voor de tabel is voorjaar 2014). Met vijf van deze groep gaat het goed (groen), vier vertonen een lichte achteruitgang (oranje) en met 9 soorten gaat het beroerd (rood). Door gericht in de vliegperiode van één of meer soorten uit deze groep te inventariseren en locatie, datum, soort en aantal jaarlijks te noteren, wordt een beeld gekregen van de ontwikkeling van de betreffende voor Drenthe karakteristieke soorten.

	Aantal km-hokken / soort	Huidige atlasperiode (2002-2013)	Dagvlinders in Drenthe (1990-2001)	Toename	Vershil%
Bont zandoogje	2057	375	1682	448,5	
Boomblauwtje	1166	882	284	32,2	
Bruin zandoogje	1896	2497	-601	-24,1	
Bruine vuurvlinder	495	749	-254	-33,9	
Eikenpage	576	739	-163	-22,1	
Groentje	384	405	-21	-5,2	
Groot dikkopje	942	950	-8	-0,8	
Heideblauwtje	418	330	88	26,7	
Heivlinder	150	256	-106	-41,4	
Hooibeestje	897	966	-69	-7,1	
Icarusblauwtje	925	257	668	259,9	
Kleine vuurvlinder	1571	1828	-257	-14,1	
Koelvinkje	1750	2365	-615	-26	
Kommavlinder	99	113	-14	-12,4	
Landkaartje	1550	1628	-78	-4,8	
Oranje zandoogje	1278	2341	-1063	-45,4	
Oranjetipje	1394	863	531	61,5	
Zwartsprietdikkop	1565	2405	-840	-34,9	

Figuur 1. Aantal kilometerhokken waarin de achttien "karakteristieke" dagvlindersoorten in Drenthe zijn gemeld voor de periode 1990-2001 en de periode 2001-2013 (Van der Veen, 2014).

Methode bijzondere soorten

Sommige soorten worden weinig waargenomen. Dat geldt bijvoorbeeld voor eikenpage, kommavlinder, groentje, argusvlinder, heivlinder en de veenvlinders.

Groentje (foto Minko van der Veen)

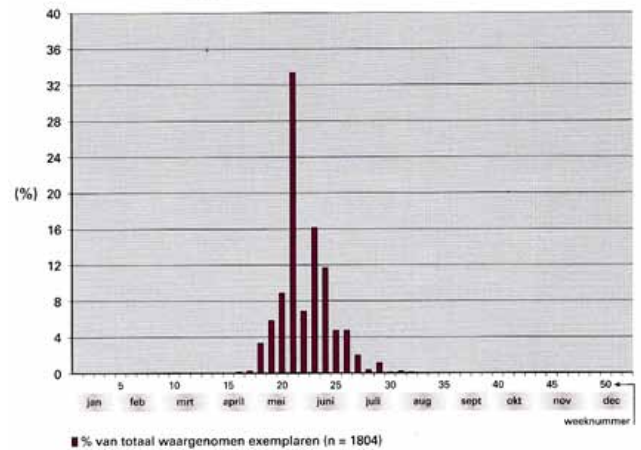
Dat komt wellicht omdat men niet in de juiste periode in het geschikte biotoop aanwezig is. De seizoensinvloed leidt er toe dat het soms ook moeilijk is de vliegtijd precies te bepalen. Lees bijvoorbeeld in de nieuwsbrief van najaar 2015 Wilfred Alblas' zoektocht naar de kommavlinder in het Groote Zand en over Pauline Arends' onderzoek aan veenvlinders.

Kommavlinder (foto Wilfred Alblas)

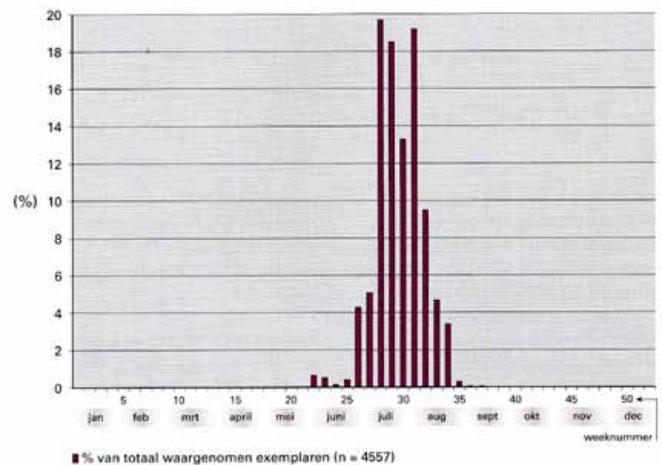
Om van sommige soorten een beter beeld te krijgen kan het goed zijn om in de juiste vliegperiode, bijvoorbeeld van het groentje of de eikenpage (figuur 2 en 3, uit Dijkstra et al 2003) in een geschikt gebied meerdere bezoeken af te leggen. De kans is dan groot de soort alsnog aan te treffen. Hierdoor vergroten we de kennis over het leefgebied van de weinig waargenomen soorten.

DE VliegPERIODEN VAN HET GROENTJE IN DRENTHE,
OP BASIS VAN HET AANTAL GETELDE EXEMPLAREN PER WEEK IN DE PERIODE 1990-2001

Figuur 2. Vliegperiode van het groentje (Dijkstra et al, 2003)

DE VliegPERIODEN VAN DE EIKENPAGE IN DRENTHE,
OP BASIS VAN HET AANTAL GETELDE EXEMPLAREN PER WEEK IN DE PERIODE 1990-2001

Figuur 3. Vliegperiode van de eikenpage (Dijkstra et al, 2003)

Methode kerngebieden natuur

De natuurgebieden worden gebied dekkend met behulp van de SNL-methode geïnventariseerd (Subsidieregeling Natuur en Landschap). In elk biotoop (beheertypen) wordt een vastgestelde selectie van vlindersoorten volgens een vaste methode geïnventariseerd. Ook de beoordeling van de resultaten is gestandaardiseerd. Deze methode maakt vergelijking van natuurkwaliteit mogelijk (Alblas 2014). Het inventariseren van kerngebieden, zoals de Natura 2000-gebieden en de NNN-gebieden (Natuurnetwerk Nederland, vroeger de Ecologische Hoofdstructuur geheten) kan dus volgens deze SNL-methode, of door losse waarnemingen in delen van het gebied. Losse waarnemingen hebben een beperkte meerwaarde ten opzichte van de SNL-methode.

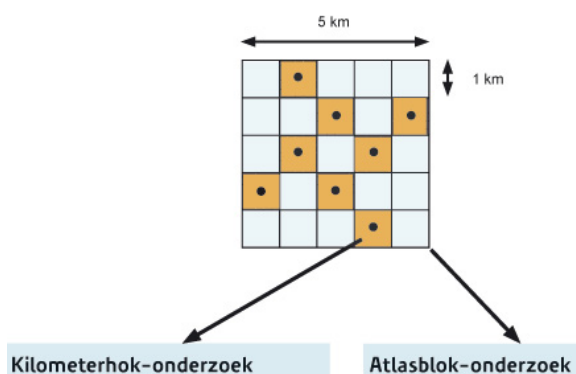

De Gouden-grid-methode

Deze methode is gebaseerd op het landelijke systeem die de vogelaars gebruiken. Het werkt als volgt: Drenthe is onder te verdelen in 2823 kilometerhokken (Dijkstra et al 2003). De kilometerhokken zijn per 25 geclusterd in een atlasblok van 5x5 km. Zo'n atlasblok komt ongeveer overeen met wat vroeger een uurhok heette, gebaseerd op de wandelsnelheid van één uur gaans. Wil je Drenthe gebiedsdekkend inventariseren dan moet je dus heel wat aflopen!

Een betrouwbaar beeld van de provincie blijkt echter ook te krijgen door 8 van de 25 kilometerhokken binnen één atlasblok te onderzoeken. Deze 8 kilometerhokken worden bepaald volgens een vast systeem, het gouden grid (figuur 4).

Van deze kilometerhokken is gemakkelijk (digitaal en via enkele veldbezoeken) te achterhalen welke biotopen er zitten. Door de overige niet te bezoeken kilometerhokken in het atlasblok alleen beperkt te onderzoeken op de aanwezige biotopen, is van het atlasblok een goed beeld te krijgen van de aanwezige en de te verwachten vlinderpopulatie. Dat gebeurt dan door jaarlijks de 8 kilometerhokken met een nader vast te stellen frequentie te inventariseren en per km-hok datum, soort en aantal te noteren. Deze informatie is te extrapoleren naar het atlasblok. Door deze systematische werkwijze is op termijn de trend te bepalen van de vlinderpopulatie in alle biotopen.

Figuur 4. De ligging van de 8 kilometerhokken in een atlasblok volgens de Gouden-grid methode.

Hoe nu verder?

Er zijn verschillende methoden en ieder kan naar eigen voorkeur bepalen welke methode het best bij je past. Niet iedereen is mobiel, beschikt over voldoende tijd of heeft een conditie om landerijen of natuurgebieden af te struinen.

Eén ding is wel zeker, als je de vrijheid hebt om in een bepaalde omgeving vlinders te inventariseren, kies dan bij voorkeur een locatie voor bermen- of biotooponderzoek of soortenonderzoek in één van de 'gouden grids'. In dat geval zullen de gegevens altijd passen binnen de landelijk gehanteerde systematische wijze van inventariseren.

Wij horen graag hoe u er over denkt.

"Foeragerende Heivlinders op Rottumerplaat" (foto Minko van der Veen)

Gebruikte bronnen

- Alblas, W., 2014. Nieuwe monitoringsaanpak voor dagvlinders in natuurgebieden. In: Nieuwsbrief Vlinderwerkgroep Drenthe, voorjaar 2014: 12.
- Dijkstra, A.C.J., J. de Vries & B. Hoentjen, 2003. Dagvlinders in Drenthe. Uitgeverij PubliQue / Vlinderwerkgroep Drenthe.
- Veen, M. van der, 2014. Waar gaan we in 2014 naar dagvlinders kijken? In: Nieuwsbrief Vlinderwerkgroep Drenthe voorjaar 2014: 10-11.
- Vlinderstichting, 2015. Landbouwgebied vlinderwoestijn! Naar aanleiding van artikel in Trouw 13 november 2015 over de falende vergroening van het landbouwbeleid, zoals gerapporteerd in een studie van het Europees Milieubureau (EEB).

Redactie:

Ate Dijkstra	eindredactie
Ben Hoentjen	eindredactie
Haijo Noorman	opmaak

Contact:

secretaris@vlinderwerkgroepdrenthe.nl

Agenda voorjaarsbijeenkomst

maandagavond 18 april 19:30 uur
"De Klipper", Hoofdweg 24, Zwiggelte

- Openening
- In Memoriam Jelle de Vries (Ate Dijkstra)
- Hoe verder met het inventariseren van dagvlinders in 2016 en daarna (Ru Bijlsma)
- Pauze (met verloting)
- Inkijkje in onze dit jaar te verschijnen dagvlinderatlas van Drenthe (Wilfred Alblas)
- Sluiting (rond 21:30)

